

Podplukovník Josef F a l o u t

Kosmický průzkum a ochrana vojsk

*„Věnovat pozornost otázkám průzkumu jak na zemi tak
ve vzduchu i maskování proti kosmickému průzkumu.“*

OS MNO na v. r. 1967

Stručně se zmíním o prostředcích kosmického průzkumu, které má pravděpodobný nepřítel. Dále budu věnovat pozornost možnostem a opatřením ochrany našich vojsk. Nekladu si za cíl odpovědět na všechny otázky, poněvadž problém je příliš složitý, abych jej mohl vyřešit.

Co víme o dosavadních prostředcích?

V současné době můžeme oblast kosmického průzkumu rozdělit na dva směry:

a) výzkum a činnost v oblasti mírového využití,

b) výzkum v oblasti výlučně vojenské.

Výzkum v oblasti mírového využití soustřeďuje se zhruba na tři — čtyři základní oblasti:

— meteorologický průzkum a pozorování s cílem vypracovat nové metody dlouhodobějších předpovědí počasí,

— v oblasti telekomunikační stavbou stanic pro přenos zvukových i obrazových informací a jejich získávání, popřípadě rušení,

— v oblasti navigačních potřeb letectva a námořnictva,

— oblast celkového obecného výzkumu a pronikání do vesmíru.

Zamyslíme-li se pozorně nad rozsahem otázek a jejich charakterem, neunikne nám jistě i možnost vojenského využití některých údajů. Z tohoto hlediska také posuzujeme výzkum a činnost tzv. „mírových družic“. Možnosti jsou dosti značné, zcela reálné a také jsou realizovány.

Výzkum v oblasti vojenské je zaměřen k vytváření kosmických stanic, laboratoří nebo center, a to:

— s přítomností člověka — osádky,

— bez přítomnosti člověka.

Cíle využití stanic

— jako prostředku k získávání výzkumných zpráv a informací, popřípadě cílů pro válečné účely a potřeby,

— jako bojového prostředku.

Lze oprávněně soudit, že hlavní pozornost věnují vytvoření laboratoře s přítomností člověka s převážným využitím jako zdroje zpráv a různých informací. Tyto

údaje pak mohou sloužit jako podklady k přípravě a vedení vojenských operací. Lze totiž např. zjišťovat odpálení raket, varovat o nebezpečí napadení, hodnotit výsledky provedených úderů a zjišťovat a předávat významné cíle. Bude-li využito posádky, může třídit a zpracovávat informace a rozhodovat o jejich využití. Lze předpokládat i propracování spojujících soustav a možností velení vojskům na válčišti. Naskytá se i možnost odposlechu zpráv a důležitých údajů. Výhoda pilotovaných prostředků je i v možnosti manévrovat a ztížit tak boj s těmito prostředky. K naznačeným účelům existuje řada různých systémů s různorodým zaměřením. Omezím se jen na prostředky průzkumu a v dalším jen na možnosti ochrany našich vojsk.

Ochrana proti kosmickému průzkumu

Jde o problematiku zcela novou a značně obtížnou. Proto některé i naznačené odpovědi mohou mít teoretický charakter a mohou vyvolat diskusi k realitě naznačených opatření. Pokusím se ukázat možnosti ochrany a naznačit některé aktuální otázky.

Stěží lze vystačit s argumentem, že nás ochrání noc nebo omezená viditelnost, s níž se doposud setkáváme. Dosavadní nebo vyvíjená technika používaná k průzkumným účelům hovoří proti tomuto argumentu.

Co bude předmětem kosmického průzkumu?

V době míru bude soustředěna pozornost především na tyto objekty a zařízení:

- stále posádky a zařízení raketových útvarů, protiraketových prostředků a protivzdušné ochrany a obrany státu,

- velké posádky a objekty, kde se koncentrují významné jednotky a to u svazů a svazků prvního i druhého dislokačního sledu,

- charakteristické vojenské stavby, jako jsou sklady munice a jiná významná typová zařízení,

- na změny ve známých objektech a zařízeních, nově budované stavby i novou techniku v zájmových místech,

- na hospodářská centra, vodní stavby, mosty a komunikační uzly, které nově vznikají, mají nebo mohou mít i vojenský význam a nebyly dosud identifikovány,

- vojenské a civilní podniky, pracující pro armádu s cílem zjistit, co vyrábí a v jakém rozsahu,

- rozsáhlejší přesuny vojsk, především vojsk speciálních, jako jsou raketové útvary a svazky apod.

Hlavní pozornost bude věnovat stálým zařízením a objektům, dále nově budovaným a typickým stavbám pro druh zbraně, nebo vojska (parky, haly apod.), zařízením sloužícím armádě nebo s možností jejich využití a na modernizované prostředky obrany státu.

Považuji za nutné zaujmout stanovisko k tzv. pohyblivým cílům. Mám za to, že těmto cílům bude věnována menší pozornost. Jak tomu rozumět? Především pohyblivý objekt nemá v době míru plnohodnotný význam pro sledování. Bude středem zájmu potud, pokud bude moci dokreslit určité údaje a skutečnosti i parametry k potvrzení již uvedených objektů a zařízení, které jsou předmětem průzkumu. Průzkum bude sledovat přesuny a pohyb raketových jednotek k získání podkladů a faktů, které potvrzují a zpřesňují dislokaci, rozmístění trvalých objektů, jako jsou sklady (při odběrech apod.), charakter techniky, sílu jednotky apod. Můžeme také usuzovat, že značnou pozornost bude věnovat přesunům vojsk při větších operačních cvičeních a celkové intenzitě přesunů a činnosti vojsk. Tolik stručně k tzv. menší pozornosti.

Jinak zaměří pozornost v době přímé přípravy, zahájení a vedení války. Hlavní úsilí soustředí na cíle výrazného vojenského charakteru včetně cílů v pohybu. Charakter průzkumu doznal jistě podstatných změn především v intenzitě a jeho využití. Tyto otázky však zasluhují samostatné pozornosti a nebudu je dále rozvířet.

Zvýšení účinnosti průzkumu vůbec a kosmického zvláště nás nutí hledat opatření ochrany vojsk v našich podmínkách a najít souhrn opatření, která mohou vojska využívat a tak zabránit prozrazení utajovaných skutečností. Ochranu lze řešit dvěma způsoby a to aktivními opatřeními a pasívními opatřeními.

V našich podmínkách nemůžeme uvažovat o aktivních prostředcích, které jsou schopny ničit prostředky kosmického průzkumu nebo znemožnit jinak jejich činnost. Nemáme pravděpodobně prostředky a ani předpoklady je získat. Tuto činnost nelze řešit v mírové době, poněvadž tím se dostáváme již do problematiky válečného konfliktu.

Omezíme se proto na pasívní — ochranná opatření s využitím jednak dostupných prostředků našich vojsk, a dále na ty, které je aktuální řešit a rozpracovat v ucelenou koncepci ochrany. Cílem bude — omezit a podle možnosti znemožnit získávat důležité údaje vojenského charakteru, které jsem již uvedl. Ke splnění

cíle je nutné dopracovat systém opatření k ochraně vojsk. Pokusím se uvést nejdůležitější.

Systém opatření k omezení vlivu kosmického průzkumu

Vycházím ze skutečnosti, že hlavním zdrojem zpráv kosmickými prostředky bude fotografický průzkum nebo obdobná cesta získání obrazu a jeho přenos do vyhodnocovacího centra. Tím nevylučuji ani ostatní možnosti, které budou jistě postupem doby aktuální. Z hlediska těchto možností uvedu opatření, která jsou aktuální u našich vojsk.

Ochranu vojsk můžeme řešit dvěma způsoby, a to maskováním a klamáním.

Maskování

Ačkoli v uplynulých letech bylo u nás poměrně dost pokusů najít nové a účinné způsoby maskování proti novým prostředkům průzkumu, vlastní praktická činnost o mnoho nepokročila z řady důvodů. Současný stav v této oblasti neodpovídá plně novým potřebám a bude vyžadovat další usilovné práce a také nutné prostředky, bez nichž nelze řešit žádný složitější úkol. Nám půjde o tato opatření:

- maskování vojsk a objektů,
- režim života vojsk,
- omezování činnosti v zájmových prostorech,
- omezení charakteristických objektů vojsk.

Maskování vojsk a objektů

Ve stálých posádkách máme stálá zařízení sloužící k životu a k výcviku jednotek. Patří sem parkovací prostory, výcviková zařízení, dílenská zařízení apod. Pobývání techniky na otevřených místech v bezprostřední blízkosti objektu nebo uvnitř znamená umožnit zjištění všech skutečností, které protivníka zajímají. Výcvikové plochy měli bychom maskovat s využitím dostupných maskovacích prostředků (masky). Některé útvary už tak činí. Dále bychom měli vyloučit pobývání speciální techniky na odkrytých místech, jako jsou parky, dílenské prostory, místa k ošetřování techniky apod. Ovšem toto řešit je obtížnější, ale cesta se musí najít, zejména zamezit zbytečnému pobývání speciální techniky v nemaskovaných prostorech. Dále si zaslouží pozornost komunikace uvnitř objektu. Zde můžeme využít k maskování komunikace. Nebudeme budovat výrazné, např. betonové cesty směřující do maskovaného místa a nahradíme je běžnými vozovkami. Je-li vybudována, budeme ji maskovat a popřípadě omezíme její výraznost na minimum (to lze dostup-

ným nátěrovým či jiným materiálem). V prostorech raketových vojsk, které budou středem zájmu, jsou významné objekty a stavby. Tyto stavby jsou typické jen pro určitý druh vojska (zbraně). Stavby lze maskovat maskami, ale výhodněji deformovat nátěry nebo nástavbami. Nátěry ani nástavby nebyly dosud dořešeny k praktickému použití. Bude nutné pokračovat v započatých zkouškách a realizovat je pro potřeby vojsk.

U vojsk jsou maskovací prostředky a ty je třeba využít. Je též aktuální rozpracovat další formy maskování. Maskovat je třeba uvážene a pečlivě s přizpůsobením masky k okolí a ne aby maska vedla ke zvýraznění utajovaného objektu, zbraně nebo jiné skutečnosti.

Volba režimu života vojsk

Tato oblast navazuje na předchozí a bude hrát zatím významnou úlohu v ochraně našich vojsk. Jde o režim života v kasárnách a okolí. Uvnitř objektu jsem opatření v podstatě rozebral a snad mohu dodat, že nedokážeme-li splnit uvedená základní opatření, pak i další opatření pozbývají významu. Důvod je ten, že útvar včetně techniky pobývá převážně v objektu, zde cvičí a pracuje s technikou. Jde však i o to, abychom pobýtem a pohybem v bezprostřední blízkosti objektů neprozrazovali to, co uvnitř jinak úspěšně utajíme. Zpravidla půjde o nácviky pohotovosti, cvičení a výjezdy nebo jinou obdobnou činnost. Při řešení tohoto úkolu si ujasňujeme pojem bezprostřední blízkosti. Mám za to, že útvar s technikou nesmí pobývat nemaskován ve vzdálenosti okolo 30 i více kilometrů. Důvod je ten, že přítomnost jednotky v blízkosti vojenského objektu určitého typického charakteru bez zamaskování může potvrdit údaje, upoutat pozornost k objektu. To znamená, že při nácvicích či prověrkách bojové pohotovosti, v době přípravy na cvičení a obdobné činnosti nesmíme zbytečně prodlužovat dobu pobytu jednotek na nástupišťích, musíme volit skryté cesty opuštění posádky a shromaždiště volit ve skrytu nebo ve větších vzdálenostech od posádky. Totéž platí o prostorech rozpptýlení nebo prostorech soustředění jednotek. Při zaujetí prostorů pak důsledně cvičit v jednotkách rychlé maskování s využitím především přirozených vlastností terénu (les, porosty apod.). Obdobnou pozornost zasluhuje pobyt jednotek vyvedených na známé soustředění (stanice). Volbu těchto míst je třeba pečlivě vážit při respektování patřičné vzdálenosti a i zde věnovat náležitou pozornost maskování techniky. Zvláště upozorňuji na pobývání jednotek na nástupišti a v bezprostředním okolí ať

ve dne či v noci, bez náležitého maskování ze vzduchu. Při výjezdech na cvičení a nácvičích bojové pohotovosti v souvislosti s výjezdy na stanice nabízí se řešení koncentrovat polní výcvik právě do tohoto období. Jinými slovy musíme omezit množství výjezdů, které lze maskovat nejobtížněji. Když tedy budeme nuceni jednotky vyvádět z objektu, využijeme toho k ověření si bojové pohotovosti, splnění taktických cvičení a ostatních úkolů, vyžadujících výjezdy.

Též bojová pohotovost není jen anebo především otázkou výjezdu i když má své specifické problémy a potřeby. Některé útvary již začínají praktikovat tato správná opatření.

Každý útvar (svazek) má pro svoji činnost již nyní stanoven určitý režim života a činnosti a je třeba jen dále jej doplňovat o nové zkušenosti a poznatky z nepřátelské průzkumné činnosti.

Omezování činnosti v zájmových prostorech

Sem patří skladovací prostory, výrobní podniky a některá další zařízení. Útvary a svazky v dobré snaze cvičit na reálných podkladech a přiblížit se skutečným potřebám, využívají někdy stálých zařízení a objektů významných z hlediska utajení. Mám za to, že tato praxe bude nutno vyloučit. Tyto prostory lze s úspěchem nahradit jinými nevýznamnými objekty při respektování vzdálenosti nebo potřebné činnosti k procvičení požadované problematiky. Nutné přísuny materiálu, odběry a další obdobná činnost má probíhat pod maskou, rychle a zkrátit na minimum činnost i pobývání v těchto prostorech. Obdobně bychom neměli pracovat s materiálem v prostorech a blízkém okolí jiného útvaru nebo svazku, abychom neprozradili jejich přítomnost. Půjde zejména o režim pohybu vojsk a volbu přesunů a prostorů při taktických cvičeních. Nemusí to být jen útvar obdobného charakteru, ale i významná stálá zařízení na území republiky, mající nemenší význam z hlediska utajení.

Pohyb vojsk v blízkosti nebo v prostorech sloužících skutečným potřebám obrany státu musíme vyloučit nebo omezit na minimum a znemožnit tak protivníkovi získat potřebné údaje.

Omezení charakteristických objektů vojsk

Z praktické činnosti ve vojscích víme, že pro některé útvary a svazky jsou typické určité stavby a objekty. Nové zbraně a technika vyžadují nové objekty. Jde v podstatě o typické stavby jako jsou haly, výcvikové prostory či parkovací a

dílnská místa. Aktuální je omezení charakteristických znaků typických jen pro určité útvary nebo druh zbraně. Půjde o deformace a maskování stávajících objektů a o úpravu již při výstavbě vojenských objektů. Bud' obdobné objekty budovat pro potřeby i ostatních vojsk (umožnilo by to snáze i dislokační změny v budoucnu), nebo výstavbu potřebných objektů a zařízení budovat obvyklými a sladěnými formami, které nevzbuzují na první pohled podezření a nevedou k upoutání pozornosti.

Maskování a omezení charakteristických prvků staveb a jiných objektů jsou obtížné a velmi nákladné. Je třeba otevřeně říci, že se nám sotva podaří utajit existenci posádky. Na to má protivník dost zdrojů k zjištění a prověření. Sledujeme tedy omezený cíl — znemožnit nepříteli získávat potřebné podklady o rozmístění speciálních útvarů a zařízení, a to budováním výrazných objektů na více místech, nebo jejich přizpůsobením běžným zvyklostem a typům. Toto ovšem přesuňuje možnosti útvaru a zařízení, vyžaduje dlouhodobější koncepci a řešení i technických otázek, jakož i značné ekonomické náklady. Vojska a zařízení nelze také přemísťovat po roce nebo dvou. Tato musí dlouho pobývat v jedné posádce. Vidíme, že jde o úkol aktuální jak proti prostředkům kosmického průzkumu, tak i pozemním zdrojům zpráv. Propracování koncepce je zde neaktuálnější a potřebné.

Maskování je třeba řešit s využitím stávajících prostředků a dopracováním nových metod a forem. Vojska musí uvážene promyslet opatření, tato realizovat a trvalými návyky je vnést do denního života. Je třeba zamezit výstřelkům v maskování, neopomíjet zájmy jiných objektů a útvarů či zařízení. Přes náročnost i ekonomické náklady je třeba hledat cesty omezení a znemožnění nepříteli získávat zprávy a údaje. Pohyb vojsk v blízkosti posádek provádět ve skupinách (malých sledech), rychle se vzdalovat z důležitých míst a prostorů. Část úkolů je řešitelná v krátké době.

Klamná činnost

Cílem opatření klamné činnosti je — uvést v pochybnost o hodnověrnosti získávaných zpráv a údajů, napomáhat dezorientaci a tím usilovat o znemožnění nebo ztížení získávání pravých údajů o utajovaných skutečnostech. Klamná činnost musí být centrálně řízena. Nesmíme přepouštět živelnost vojsk v opatřeních. Měli bychom respektovat tyto zásady:

— klamnou činnost vést v souladu se

zásadami použití, činnosti a charakteristik utajovaných objektů, techniky apod.,

— vyžaduje časově a prostorově sladěná opatření,

— usilovat o maximální přiblížení skutečnosti (klamně činnosti),

— využít stávajících možností materiálových a ostatních, které doplňovat a pro-
véřovat,

— volit úměrné množství klamných opatření uvažene připravených.

Jakých lze využívat prostředků:

— starší nebo přizpůsobené techniky (např. trenážerů),

— náhradního (imitačního) materiálu,

— techniky s nástavbou upravenou k těmto účelům,

— v režimu života využívat příbuzné techniky charakteru jednotky,

— využitím vhodných vojenských staveb z hlediska umístění a doplnění uvedenými prostředky a částí osob ve stanovených časových intervalech nebo po určité delší dobu,

— výstavbou obdobných objektů tam, kde je výstavba plánována a občas oživit technikou a lidmi,

— přiblížit některý výcvik těmto zvoleným objektům.

Činnost v míru provádějí jednotky zvláště k těmto účelům plánované (vyčleněné). Činnost volíme v souladu se skutečnou činností. Můžeme využít některých útvarů po doplnění technikou a též vhodnou volbou doplňkového režimu dne u imitované techniky. Neopomíjíme ani nejnútnejší maskovací opatření.

Závěrem považuji za potřebné zdůraznit, že hlavní otázkou v činnosti vojsk zůstává **maskování** objektů a techniky s využitím stávajících maskovacích prostředků. Dále mám za to, že je třeba rozpracovat nové maskovací metody s využitím např. vzpomínaných nátěrů, nástavby atd. Tento úkol se pravděpodobně neobejde bez potřeby prostředků a pomoci ženijních specialistů. Počítáme též s kontrolou realizovaných opatření. Obdobným způsobem budeme řešit maskování výrobních závodů, prostředků PVO atd. Při výstavbě nových objektů a zařízení počítáme s jejich maskováním.

V dalším pak tato problematika vyžaduje obohacení o poznatky z činnosti vojsk.